Topdag Vinkenbaan Castricum

Arnold Wijker

Inleiding

Slechts een paar dagen nadat ik dit stukje geschreven had begon het te winteren en vingen we enorm veel Kramsvogels...
Na 17 jaar ringen blijf ik mij nog heel vaak over vogeltrek verbazen. Kun je vaak, nadat Erwin Krol zijn verhaal om kwart over zes 's avonds heeft afgestoken, aardig inschatten wat de volgende dag brengen gaat, er zijn ook weer dagen dat je compleet verrast wordt. Ik wist dat 31 oktober 2002 een goede vangdag ging worden. Immers, de dag ervoor hadden Richard Reijnders, Luc Knijnsberg en ik ook zeer behoorlijk gevangen (311 vogels) en smeekte Richard mij met de dreiging, dat hij de volgende dag de enige ringer op de vinkenbaan van Castricum zou zijn, om ook te komen. Ik was niet moeilijk over te halen.

Beschrijving van de dag

Om 4:40 uur 's morgens ging mijn wekker. Boterhammen klaargemaakt, er één naar binnen gewerkt en vervolgens de 11 km. naar het zuiden gefietst. Jan Visser en ik waren om 5:40 uur als eersten aanwezig en begonnen alles vangklaar te maken. Dat wil zeggen: mistnetten openschuiven (341 m.) en bij de baan de geluidsboxen buiten zetten en luiken openen. Inmiddels waren Richard en Piet Veldt ook gekomen. Toen ook nog Rob Leurs de hut binnenstapte en ik gekscherend zei dat het nu een dag van niks werd, wisten we wel dat het met de bezetting voor die dag goed zat.
Om even voor zevenen kwamen de eerste vogels binnen: Spreeuwen die de nacht in de Bospestbosjes rond de hut hadden doorgebracht en in de daar opgestelde drie x 10 meter netten (door ons de sprinksectie genoemd, omdat daar in augustus na het met geluid lokken op goede dagen rijtjes Sprinkhaanzangers hangen) waren gevlogen. De schemer begon goed door te zetten en het werd tijd om het

lijsterorkest aan te zetten: Merel, Kramsvogel en Koperwiek. Al snel werden er met de slagnetten en de sprinksectie merels, kramsvogels en enkele koperwieken gevangen. Er was goede aankomst! Richard kwam na de schemercontrole van de noordsectie, waar we aan de kant van een infiltratiekanaal en plasje in dit jaargetijde standaard Bokjesgeluid draaien, zowaar met een Bokje en een Waterral terug.
En toen gebeurde het: terwijl Hans Glorie de hut binnenkwam, en we dus uiteindelijk met zijn zessen waren, 4 ringers en 2 ervaren helpers, kwam een zeer goede trek van Koperwiek en Kramsvogel op gang. Maar dat niet alleen, want dat zien we wel vaker, de vogels reageerden ook nog eens ongelooflijk goed op het geluid wat we nog steeds aan hadden. Achter elkaar doken de groepjes vogels in het Bospestbosje, of al in 1 van de 3 tienmeternetjes van de sprinksectie en vrij snel ook weer uit het bosje en de mistnetten. Maar met het wegvliegen doken er ook weer aardig wat juist in de mistnetten. We hadden al snel door dat het een kwestie was van 5 minuten wachten en dan met drie uithalers er naar toe rennen (ongeveer 20 meter van de hut), alles er uit te halen (wat gemakkelijk ging omdat ze nog maar net in het net hingen) en snel weer naar binnen. Twee personen controleerden de andere mistnetten die verder van de hut geplaatst zijn en 1 a 2 personen waren continu aan het ringen en meten. Dat laatste werd echter gestaakt toen we merkten dat we wel erg veel vogels tegelijkertijd in de hut hadden. Op dat moment werden alleen soort, geslacht en leeftijd van de bulksoorten bepaald. Gelukkig waren er niet zo veel vogels in de andere mistnetten, maar daar werden wel de leuke soorten vandaan gehaald. Hadden we al een Bokje, Richard kwam na de controle van de abelensectie met een juveniele Sperwergrasmus (de 5e in 2002) terug. En Jan plukte een Cetti's zanger, onze 2e voor 2002 en ooit, uit IJs, een 15 meter net op een dijkje tussen 2 watertjes waar we de meeste van onze IJsvogels uit halen (zie verder voor de daglijst tabel 3).
Om 11 uur begon de stroom Koperwieken en Kramsvogels toch behoorlijk te minderen. Er

kwamen nu nog maar af en toe groepjes langs. Een voor een verlieten ook de aanwezigen het strijdtoneel en om half een waren Richard en ik nog maar met zijn tweeen en zagen de teller van geringde vogels de 500 passeren (zie voor aantallen per uur en de cumulatieven tabel 1). Wé kenden de aantallen van onze vorige topdagen: 600 als resultaat van een coldrushdag met sneeuw en 541 met koudetrek van Kramsvogel (zie tabel 4). We schatten op dat moment in dat we de 600 wel niet meer zouden halen gezien de instortende vangsten, maar die 1 na beste dag, die zou toch wel te overtreffen zijn...?

Tabel 1. Aantal geringde vogels per uur en het cumulatief aantal voor 31-10-2002.

Uur	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
N	4	84	105	156	82	57	20	9	21	12	11	1	40	3
N cumul.		88	193	349	431	488	508	517	538	550	561	562	602	605

Om 15:00 ging ook Richard naar huis, waardoor ik als enige ringer overbleef. Met een golfje Roodborsten wist ik om even over drieën de 541 te passeren. Het zou de op 1 na beste dag van vinkenbaan Castricum, sinds 1960 actief, worden. Maar ach, met dat golfje Roodborsten en nog genoeg brood om de honger te stillen besloot ik toch maar tot het gaatje door te gaan. Het werd echter stiller en stiller met de vogels.

Met het invallen van de avondschemer begon ik aan het sluiten van de netten. De sprinksectie bij de hut zou ik als laatste dichtdoen en ik besloot bij die netjes Kramsvogel aan te zetten omdat de Koperwieken uit de lucht waren verdwenen. Zowaar hingen er nog aardig wat zangvogeltjes in de andere netten, maar ik wist dat het niet genoeg was voor de 600. Toen ik echter bij de hut terugkwam zag ik de drie sprinknetten vol witte schimmen hangen! Het was inmiddels aardig donker geworden en ik haalde de Kramsvogels er snel uit, maar liet deze mistnetten nog even open totdat ik alles weggeringd had.

Om 18:46 had ik de laatste vogel

losgelaten en maakte op de computer een dagtotaal. De lijst verscheen op het beeldscherm en ik scrollde met enig gevoel van opwinding naar beneden waar het eindtotaal stond: 600. Zeshonderd! 'Tjemig, een evenaring van het oude record. Een evenaring... Maar als ik er dan toch zo dicht bij zit, waarom er dan niet overheen?'
Inmiddels was het pikkedonker geworden. Hoe zou ik nu ooit nog aan 1 vogel kunnen komen? Mijn enige hoop waren de nog 3 openstaande netten die deze dag tot de top gebracht hadden. Met een zaklamp bij het net aangekomen zag ik vrijwel direct nog een vogel hangen. Maar natuurlijk, een Spreeuw! Zo de dag begon, kon hij ook weer eindigen. De Spreeuw was op weg naar het Bospestbosje om er de nacht door te brengen. Ik was over de magische zeshonderd! En als toegift hing er ook nog een Kramsvogel. Ik ging naar de hut terug om de vogels te ringen en het logboek in te vullen. Voor de gein zette ik nog het Waterrallengeluid op. Nadat ik de administratie gevoerd had, moest ik alleen nog de 3 mistnetten dichtdoen. En daar hingen warempel nog 2 Waterrallen en een Spreeuw in. Dit zou dus ook nog eens een goede rallennacht worden, evenals waarschijnlijk vorige nacht. Maar ik was te moe en te hongerig om daar nog aan te beginnen. Zeshonderdenvijf was een mooi dagtotaal.

Tabel 2. Daggegevens van 31-10-2002 te Castricum.

Bewolking 0 tot 2 achtste; wind oost 0 naar 2 Bf, draaiend naar noord, 3 Bf en tegen de avond weer afnemend; maximum 11 graden Celcius.

Dagtrek van Koperwiek (veel), Kramsvogel (veel), Spreeuw (redelijk), Veldleeuwerik (weinig), Kauw (weinig), Houtduif (weinig), Sijs (weinig).

Baardmannetje	15	Rietgors	2
Bokje	1	Roodborst	45
Cetti's zanger	1	Sijs	1
Goudhaan	2	Sperwergrasmus	1
Goudvink	2	Spreeuw	32
Heggemus	2	Tjiftjaf	6
Kleine barmsijs	1	Tjiftjaf ssp collybita	3
Kneu	1	Vink	2
Koolmees	12	Vuurgoudhaan	4
Koperwiek	257	Waterral	3
Kramsvogel	91	Winterkoning	2
Merel	79	Zanglijster	12
Pimpelmees	20	Zwartkop	8
	484		605

Analyse

De 31ste oktober 2002 viel in een periode dat er veel vogels konden worden gevangen. Met name Koperwiek, Kramsvogel, Merel. Roodborst, Pimpelmees en Spreeuw bepaalden de aantallen. Het totaal aantal geringde vogels omgerekend naar de standaard week (zie Hustings et al 1985) waar 31 oktober invalt, week 44, bedraagt 1433. Toch is het niet de beste week ooit (tabel 3). In 1996 werd in week 40 iets meer geringd, n.l. 1481. Dit werd geheel door slechts 1 soort veroorzaakt die met een massale invasie bezig was: de Zwarte Mees. En dat terwijl er 1 dag in die week

uitviel vanwege slecht weer. Maar de absolute topper is week 2 uit 2003, waarin in slechts 4 dagen tijd door een goede Kramsvogeltrek in combinatie met het juiste vangweer en een goede bezetting met ringers 1980 vogels konden worden geringd. (De 2 dagen ervoor waren ook al goed met op 6-1-2003 op een middag 80 Kramsvogels en 7-1-2003 in totaal 402 vogels). In deze week werd het dagtotaal van 31-10-2002 ook 2 maal behoorlijk overschreden. Andere topweken zijn week 43 in 1983 met wederom veel Koperwieken, maar ook Vink, Spreeuw en Veldleeuwerik en week 48 in 1973, een week waarin vroeg in het jaar een korte sneeuw en vorstperiode zorgde voor grote aantallen Veldleeuweriken en Spreeuwen.

Tabel 3. De beste 5 weken uit de geschiedenis van vinkenbaan Castricum.

Jaar	Week	N		Dagtotalen					
1973	48	1442		24	196	23	342	443	414
1983	43	1460	500	278	301	185	55	41	100
1996	40	1481		452	299	24	241	295	170
2002	44	1433	133	311	605	169	62	78	75
2003	2	1980	199	814	201	766			

De top acht vangdagen (tabel 4) bestaat uit 6 coldrushdagen, 2 sneeuwdagen in januari 1985 met vluchtende Veldleeuweriken en Koperwieken,4 vrieskoudagen januari 2001 en 2003 met vrijwel alleen maar Kramsvogels en 2 najaarsdagen met Koperwieken.

Tabel 4. Top acht vangdagen vinkenbaan Castricum.

Datum	N	Soorten
31-01-03	823	819 Kramsvogels; 3 soorten
9-1-03	814	804 Kramsvogels; 5 soorten
11-1-03	766	764 Kramsvogels; 4 soorten
31-10-02	605	257 Koperwieken, 91 Kramsvogels; 25 soorten
4-1-85	600	496 Veldleeuweriken, 72 Koperwieken; 10 soorten
18-1-01	541	519 Kramsvogels; 3 soorten
22-10-83	500	253 Koperwieken, 85 Vinken; 15 soorten
3-1-85	484	348 Veldleeuweriken, 118 Koperwieken; 10 soorten

Alle topdagen worden gekenmerkt door sterke trek van goed op geluid reagerende individuen, soms geholpen door een sneeuwvrije grond (Veldleeuwerik) of een lading appels (Kramsvogels). Met dit geluid stemmen we het aantal vogels dat we vangen af op de hoeveelheid vogels die we kunnen verwerken (is ringen en biometrische gegevens bepalen). De aantallen vogels dat je op dit soort topdagen kunt verwerken wordt bepaald door het aantal aanwezige ringers en de opslagcapaciteit na het vangen en voor het ringen. Wij beschikken over drie zgn. roerdozen en 1 grote kist. Als die (aanvaardbaar) vol zitten, dan wachten we met vogels vangen, of door niet meer met het slagnet te slaan of het geluid gewoon uit te zetten. Ik durf te stellen dat indien op de 31ste maar 1 ringer aanwezig was geweest je waarschijnlijk iets boven de 200 was uitgekomen, gewoon omdat je dat bij onze vinkenbaan net aankan.

In de 18e en 19e eeuw was het niet ongewoon dagen boven de 600 te maken (Matthey 2002). In 1843 werd de topdag van 1330 vogels op de baan in Jachtduin gezet. Natuurlijk was vroeger de behandeltijd per vogel iets lager (kwestie van vangen en de kop indrukken tegen nu ringen en meten) en was opslag ook geen

probleem (immers, dode vogels vliegen niet meer weg). Ik betwijfel of dergelijke aantallen ooit nog gehaald zullen worden. Het totaal aantal door Holland migrerende zangvogels zal toen vele malen hoger gelegen hebben dan nu het geval is. Toch is met de huidige inzichten en technieken het niet onmogelijk om een dag ergens boven de 1000 vogels te eindigen. Indien er weer eens een goede 'koude' trekdag komt van Kramsvogels die een groot deel van de dag aanhoudt en je bent met 7 ringers / helpers dan gaat dat zeker lukken. De topdag van 823 werd met slechts 3 tegelijkertijd aanwezige ringers gemaakt!

Literatuur

Hustings M.F.H., Kwak R.G.M., Opdam, P.F.M. en Reijnen, M.J.S.M. 1985. *Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging.* Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Zeist.

Matthey I. 2002. *Vincken moeten vincken locken. Vijf eeuwen vangst van zangvogels en kwartels in Holland.* Hollandse Studien 39. Historische Vereniging Holland. Haarlem. IBSB 90-70403-49-8.

VRS Castricum
Arnold Wijker
Bergstraat 39
1931 EN Egmond aan Zee